

Asia: VN/32635/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain ja tulotietojärjestelmästä annetun lain 13 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Onko teillä lausuttavaa tulotietojen käsittelystä tai käyttötarkoituksista?

Hallituksen esityksessä tulotietojen käyttötarkoitus kytketään tiiviisti osaksi työvoimaviranomaisten omien tulosseurantamahdollisuuksien kehittämistä. KEHA-keskus kannattaa tiedon laajempaa käyttöä, mutta näkee myös riskinä sen, että työvoimapalveluiden tuloksellisuuden kansallinen mittaaminen voi muuttua entistä haastavammaksi, jos jokainen työvoimaviranomainen ja valtio mittaavat esimerkiksi työllistymisiä eri tavoin. KEHA-keskus esittää, että työllistyneen työnhakijan käsite tulee määritellä kansallisesti yhtenäisin periaattein, jotta vältetään edellä mainitut tilanteet.

KEHA-keskus nostaa esiin huolen tulotietojen säilyttämisestä ja tietoturvasta. KEHA-keskuksen käsityksen mukaan tällä hetkellä Asiantuntijan työmarkkinatorilta kunnille toimitettavien arkaluonteisten datapakettien säilyttämisessä kunnissa on suuria eroavaisuuksia mm. tietoturvan ja tietosuojan osalta. Osassa kunnissa tietojen käsittely on myös ulkoistettu yksityiselle palveluntuottajalle. Tulo- ja etuustiedot ovat näitäkin arkaluonteisempia tietoja. KEHA-keskus esittää, että kunnille tulee asettaa velvoite huolehtia siitä, että KEHA-keskuksen toimesta toimitettavat tulo- ja etuustiedot säilytetään erityisen tietoturvalisessä paikassa ja tulotietojen käsittely on rajattua siten, että tietoja saa käsitellä vain henkilöt, joiden työtehtäviin tämä kuuluu. KEHA-keskus näkee myös riskinä, että mahdollisissa tietosuojaloukkauksissa KEHA-keskus tiedon jakelijana joutuu vastuulliseen rooliin.

KEHA-keskus katsoo myös tärkeäksi mainita, että Tulorekisteristä poimittavat tiedot perustuvat KEHA-keskuksen omiin käyttötarkoituksiin laadittuun tietoprofiiliin, jonka sisältöjä ei voida muuttaa yksittäisten työvoimaviranomaisten tai kuntien toiveista käsin. KEHA-keskus katsoo parhaaksi, että tietoprofiilin muutoksia käsiteltäisiin kuitenkin säännöllisesti työvoimaviranomaisten kanssa.

KEHA-keskus toteaa, että esitetty oikeuden laajennus tulorekisteritietojen hyödyntämisestä KEHA-keskuksen lakisääteisiin tehtäviin tukee tuen saajien hallinnollisen taakan keventämistä. Se antaa mahdollisuuden järjestelmäkehityksellä tukea myös elinvoimakeskusten ja KEHA-keskuksen käsittelyn automaation lisäämistä ja osaltaan varmistaa niukkenevien resurssien kohdentamisen tehtäviin tuloksekkaalla tavalla. Tulorekisteritietojen hyödyntämistä elinvoimakeskusten valtionavustuksissa on valmisteltu pitkään ja toimii hyvänä esimerkkinä yhteiskäyttöisten rekisterien hyödyntämisessä ja hallinnon keventämisessä julkisen talouden säästöpainneissa. KEHA-keskus toteaa myös, että yhteistyössä eri viranomaisten ja maksajien kanssa jo aikaisemmin tehty profiilimäärittely keventää tulorekisteriyksikön teknistä toteutusta yhdenmukaisilla tietoprofiileilla.

Oikeuden laajennus valtionavustuksiin tuo hallinnollisen taakan keventämistä, mahdollisuuden automaation lisäämiselle ja resurssien tehokkaamman käytön mutta varmistaa myös entistä paremmin julkisten varojen moitteetonta käyttöä ajantasaisten ja oikeiden tietojen saamisen myötä.

Säännöskohtaisissa perusteluissa todetaan työvoimapalvelujen järjestämisestä annetun lain 114 §:n kohdalla, että "Henkilöasiakkaasta käsiteltäviä tietoja olisivat ainakin tiedot tulorekisterilain 6 §:n 2 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitetuista palkoista ja tuloista sekä 7 §:n 4 ja 7 kohdassa tarkoitetut tiedot tuloerien ansainta-ajankohdista ja ammattinimikkeistä sekä 6 §:n 5 momentin 8 kohdassa tarkoitetut tiedot niiden päivien lukumäärästä, joilta henkilöasiakkaalle olisi työttömyyden perusteella maksettu etuutta. Kohdan muuttaminen mahdollistaisi myös muiden tulorekisterilain 6 ja 7 §:ssä säädettyjen välttämättömien tietojen käsittelemisen henkilöasiakkaasta." Pykälätasolla viitataan kuitenkin kokonaisuudessaan tulorekisterilain 6 ja 7 §:n. Tulorekisterilain 6 ja 7 §:n tiedot kokonaisuudessaan voivat olla esimerkiksi tietoja henkilön tulojen ulosmittauksesta sekä tietoja siitä, että henkilöllä on etuuksia takaisinperinnässä. Vaikka perusteluissa todetaankin, että "Tulorekisteriyksikkö arvioisi työvoimaviranomaisen 115 §:ssä säädetyn tiedonsaantioikeuden perusteella, mitkä tulorekisteriin tallennetut tulorekisterilain 3 luvun 6 ja 7 §:ssä tarkoitetut tiedot olisivat välttämättömiä työvoimaviranomaisille tulorekisterilain 13 §:n 1 momentin 34 kohdassa tarkoitettuihin tarkoituksiin. Työvoimaviranomaisella olisi siis oikeus saada vain välttämättömiä tietoja tulorekisteristä, vaikka 11 kohdassa viitattaisiin laajemmin tulorekisterilain 6 ja 7 §:n", KEHA-keskus pitää asiakkaiden yhdenvertaisen kohtelun näkökulmasta haasteellisenä, että tietojen välttämättömyys voidaan arvioida työvoimaviranomaiskohtaisesti Tulorekisteriyksikön toimesta.

2. Onko teillä lausuttavaa muita työnhakua ja työllistymistä tukevien palvelujen kirjaamisvelvollisuuden täsmentämisestä?

KEHA-keskus kannattaa sitä, että työvoimaviranomaisten ei-lakisääteiset palvelut tulee saada kansallisen tilastoinnin ja seurannan piiriin. Vaikka hallituksen esityksessä lähdetään siitä että kirjattavat tiedot olisivat hyvin yleisluontoisia, on esimerkiksi tilastoinnin luotettavuuden kannalta olennaista saada myös työnhakijatietoja palveluiden alkamis- ja päättymispäivistä sekä niiden järjestäjätahoista. Muuten tilastointi jää pelkkien kokonaisvolyymien seurantaan, eivätkä nämä tiedot ole yhdistettävissä lakisääteisten palveluiden vastaaviin tietoihin.

KEHA-keskus toteaa, että työvoimaviranomaiset käyttävät vaihtelevasti käyttövelvoitteen piirissä olevaa asiakastietojärjestelmäkokonaisuutta. Myös lakisääteisten palvelujen tietojen tallentamisessa asiakastietojärjestelmään on edelleen puutteita, erityisesti työllistymistä tukevien palveluiden osalta. KEHA-keskus pitäisi tärkeänä tarkistaa työvoimapalveluiden järjestämislain 121 §:n

kirjoitusmuotoa sekä lakia täsmentävää asetusta työvoimaviranomaisia velvoittavaksi, tietojen yhdenmukaisuuden, tilastoinnin, analysoinnin ja seurannan varmistamiseksi valtakunnallisesti riittävän kattavasti. Palvelujen tuottamisen tavat vaihtelevat, ja mikäli tietoja ei tallenneta asiakastietojärjestelmäkokonaisuuteen tai laki ja asetus antavat siihen paljon liikkumavaraa, ei palvelujen tuottamisesta tai niiden yksikkökustannuksista voida saada riittävästi vertailukelpoista tietoa.

3. Onko teillä lausuttavaa vaikutusarvioinneista?

KEHA-keskus nostaa esiin, että tulotietorekisteritietoihin liittyvä neuvontatehtävä tulee olemaan arviolta hyvin laaja ja tulee arvioilta vaatimaan myös eri tehtävien lisäresurssointia.

KEHA-keskus toteaa, että myös tulorekisteritietoihin liittyvällä riskillä mahdollisista väärinkäytöksistä on resurssivaikutuksia.

4. Tulisiko tulorekisterin tietojen käyttömahdollisuuksia työvoimaviranomaisen ja KEHA-keskuksen toiminnassa laajentaa koskemaan työttömyysturva-asioiden käsittelyä? Mitä nämä tilanteet ovat ja kuinka tulorekisterin käyttö näissä tilanteissa sujuvoittaisi työvoimaviranomaisen ja KEHA-keskuksen lakisääteisten tehtävien hoitamista nykyisiin menettelytapoihin verrattuna?

KEHA-keskus katsoo, että tietojen käytön laajentaminen työttömyysturvan lakisääteisten tehtävien hoitoon vaatisi tarkempaa valmistelua ja sen arviointia, mitkä olisi välttämättömiä tulorekisteristä saatavia tietoa työttömyysturva-asian selvittämisessä. KEHA-keskuksen käsityksen mukaan jo nyt voimassa oleva lainsäädäntö mahdollistaa KEHA-keskukselle sekä työvoimaviranomaisille laajasti työttömyysturvan kannalta välttämättömien tietojen saamisen ja siten tulisi harkita tarkkaan, onko tarkoituksenmukaista laajentaa tietojen saantia tulorekisteritietoihin. On tunnistettu, että joissain työttömyysturva-asian selvittämisen tilanteissa tulorekisterin tietoja hyödyntämällä voitaisiin saada kevennettyä työnhakija-asiakkaan hallinnollista taakkaa, ja täten nopeuttaa työttömyysturva-asian käsittelyä. Tällaiset tilanteet voisivat liittyä esimerkiksi työssäoloehdon täyttymisen tarkasteluun. Nykyistä tiedonsaantia laajemmille oikeuksille suhteessa tulorekisteritietoihin ei ole kuitenkaan tunnistettu laajamittaisesti tarvetta.

Mikäli tämän tyyppiseen valmisteluun ryhdyttäisiin, tulisi asiassa käydä vuoropuhelua KEHA-keskuksen kanssa, koska sillä olisi vaikutuksia tietojärjestelmäkehittämiseen, tiedolla johtamiseen sekä työttömyysturvan vastuualueen toimintaan.

5. Muuta lausuttavaa?

KEHA-keskus pyytää selventämään, mitä tunnistettuja korkeita riskejä lakimuutoksella on havaittu olevan (s. 24) ja pyytää kattavampaa tietosuoja- ja tietosuojanäkökohtien avaamista muutoksen näkökulmasta.

KEHA-keskus pyytää tarkennusta sivun 29 viimeiseen kappaleeseen, jossa mainitaan: ”Lisäksi mainittua enimmäismäärää korotettaisiin 10 prosentilla vastaamaan tuen enimmäismäärän

käyttöönoton jälkeen tapahtunutta yleisen ansiotason nousua.” KEHA-keskus huomauttaa, ettei enimmäismäärän korotusta ole mainittu 94 §:n (s.47), jossa käsitellään ehdotusta työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain muuttamisesta.

Pyydetään lisäksi tarkastamaan järjestämislain 83 §:n 3 momentin 1 kohdan kohtaviittaus. Tällä hetkellä ko. lainkohta viittaa sekä 83 §:n 2 mom. 1 että 2 kohtaan. 2 kohtaan viittaaminen on KEHA-keskuksen näkemyksen mukaan virheellinen eikä vastaa lainsäätäjän tarkoitusta (ks. HE 207/2022 vp. s.295). Tämän viittauksen seurauksena ja tällä hetkellä voimassa olevan lain sanamuodon mukaan kyseinen säännös (83 §:n 2 mom. 2 k.) ei siis edellytä, että, että 12 kuukauden tuta-edellytyksen tulisi täyttyä 88 §:ssä tarkoitettuun 100 % palkkatukeen, 88 §:ssä mainituille työnantajille, eli yhdistykselle, säätiölle tai rekisteröidylle uskonnolliselle yhdyskunnalle.

Vuorinen Taina
KEHA-keskus

Linsuri Johanna
Uudenmaan ELY-keskus, Oikeudelliset palvelut - Työllisyys-, kehittämis- ja hallintokeskus (KEHA-keskus)